

Sygn. akt I C 593/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2016 r.

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR Jacek Głowacz

Protokolant: sekr. sąd. Wojciech Charciarek

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2016 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa B. C. i G. C.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

1) pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi wydanego w dniu 27 maja 2014 r. w sprawie o sygn. akt XVIII C 46/12 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w zakresie pkt. 1 i 2 na podstawie postanowienia z dnia 30 grudnia 2015 r. wydanego w sprawie o sygn. akt II1 Co 9045/15 – w stosunku do B. C. i G. C.;

2) zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz B. C. i G. C. solidarnie kwotę 1.384 (jeden tysiąc trzysta osiemdziesiąt cztery) zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwota 1.234 (jeden tysiąc dwieście trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 593/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 14 czerwca 2016 r. - wniesionym przeciwko (...) sp. z o.o. w S. - powodowie B. C. i G. C. wniesli o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku tutejszego Sądu z dnia 27 maja 2014 r. wydanego w sprawie o sygn. akt XVIII C 46/12 opatrzonego klauzulą wykonalności z dnia 23 lutego 2016 r. oraz zasądzenie kosztów procesu. Uzasadniając to żądanie podano, że tytuł wykonawczy obejmował należność w kwocie 2.266, 58 zł zasądzoną solidarnie m.in. od powodów jako spadkobierców pożyczkobiorcy na rzecz (...) im. (...) w G. oraz zastrzeżenie powodom prawa do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku po pożyczkobiorcy. Zgodnie z protokołem spisu inwentarza stan czynny spadku wynosił 800 zł, a powodowie uiścili tę kwotę na rzecz wierzyciela, a ponadto kwotę 717 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Pomimo to (...) zbył wierzytelność na rzecz (...) s.á.r.l. w Luksemburgu, która następnie przelała ją na rzecz (...) sp. z o.o. w S.. Tytuł wykonawczy został zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz nabywcy wierzytelności. Pomimo spłaty należności pierwotnemu wierzycielowi z uwzględnieniem ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe przeciwko powodom zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne. /pозew- k. 2-6, 22/

W odpowiedzi na pozew pozwana spółka wniosła o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu, a także uznała powództwo w całości i wniosła o zasądzenie solidarnie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Zdaniem pozwanej, tytuł wykonawczy zastrzegał jedynie prawo powołania się przez powodów na ograniczenie ich odpowiedzialności, wobec czego to dłużnik winien wykazać negatywne przesłanki egzekucji. Powodowie dokonali dobrowolnej wpłaty kwoty 1.026, 94 zł na rzecz pozwanej w toku postępowania

egzekucyjnego, co zaspokoilo jej roszczenie w calosci i skutkowało zlozeniem w dniu 26 czerwca 2016 r. wniosku o umorzenie postepowania. /odpowiedz na pozew- k. 32-33/

W piśmie procesowym pozwana sprecyzowała, że kwotę 1.026, 94 zł uiścił inny dłużnik, tj. M. K.. Postanowienie o umorzeniu postepowania egzekucyjnego zostało wydane przez Komornika w dniu 3 sierpnia 2016 r., a tytuł wykonawczy został zwrócony powodom za pośrednictwem Sądu. /pismo- k. 53/

Na rozprawie powodowie popierali argumentację pozwu potwierdzając, że domagają się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w calosci. /protokół- k. 68-69/

Sąd ustalil:

Prawomocnym wyrokiem z dnia 27 maja 2014 r. wydanym w sprawie o sygn. akt XVIII C 46/12 tutejszy Sąd zasadzil solidarnie od B. C., G. C. i M. K. na rzecz (...) im. (...) kwotę 2.266, 58 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 wrzesnia 2010 r. do dnia zapłaty, kwotę 717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz zastrzegil pozwanym prawo do powolania się w toku postepowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do wartosci stanu czynnego spadku po I. K.. /kopia odpisu wyroku i uzasadnienia- k. 8-11; tytuł wykonawczy- k. 60-62/

Jeszcze przed wydaniem wyroku, w dniu 24 pazdziernika 2011 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi M. J. w sprawie o sygn. akt Kmn 2/10 dokonala spisu inwentarza spadku po I. K. ustalając, że w jego skład wchodzi wierzytelność o wypłacenie renty rodzinnej z ZUS w kwocie 800 zł. (...) im. (...) w G. zostal zawiadomiony o postepowaniu w sprawie dokonania spisu inwentarza w dniu 13 czerwca 2011 r. poprzez doręczenie mu wezwania Komornika do udzielenia wyjasnień. /kopia protokolu- k. 15, 29; z.p.o.- k. 33v, protokół- k. 71-72 zał. akt Kmn 2/10/

W dniu 12 stycznia 2015 r. dłużnicy przekazali na rzecz (...) im. (...) w G. łącznie kwotę 1.342, 83 zł (625, 83 zł tytułem należności głównej i 717 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego), a nastepnie w dniu 3 kwietnia 2015 r. dodatkowo uiscili na jej rzecz kwotę 174, 17 zł. /kopie potwierdzeń przelewu- k. 20 i 21/

Pomimo dokonanych wpłat wierzytelność przyslugujaca (...) im. (...) w G. zostala zbyta na podstawie umowy cesji z dnia 29 wrzesnia 2015 r. na rzecz (...) s.á.r.l. w Luksemburgu. Nabywca wierzytelności przelal ją nastepnie na rzecz (...) sp. z o.o. w S..

Postanowieniem z dnia 30 maja 2015 r. wydanym w sprawie o sygn. akt II1 Co 9045/15 powolany wyrok zostal zaopatrzony w klauzulę wykonalności na rzecz (...) sp. z o.o. w S.. /bezsporne; kopia odpisu postanowienia- k. 12-14; odpisy umów cesji- k. 9-16, postanowienie- k. 44 zał. akt sprawy II1 Co 9045/15/

Pismem z dnia 11 stycznia 2016 r. przedstawicielka ustawowa powodów E. C. zwrócila się do kancelarii prawniczej reprezentujacej pozwaną o uzasadnienie pisemnego salda rozliczeń wynikajacego z dziedziczenia spadku po I. K. podając, że calosc zadluzenia zostala juz splacona do wartosci stanu czynnego spadku. /odpis pisma- k. 55-56/

W piśmie z dnia 18 stycznia 2016 r. skierowanym do B. C. kancelaria prawnicza reprezentujaca pozwaną poinformowala, że otrzymala spis inwentarza w dniu 16 stycznia 2015 r., jednak dopiero od momentu przedstawienia protokolu spisu inwentarza byla w stanie ograniczyc należność w oparciu o ten dokument. /odpis pisma- k. 57/

W piśmie z dnia 4 kwietnia 2016 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Grodzisku Mazowieckim M. B. poinformowal B. C. o wszczęciu postepowania egzekucyjnego prowadzonego pod sygn. akt Km 1122/16 na wniosek (...) sp. z o.o. przeciwko B. C., G. C. i M. K.. Wniosek o wszczęcie postepowania egzekucyjnego obejmowal żądanie wyegzekwowania od dłużników kwoty 812, 83 zł.

W toku postepowania, w piśmie z dnia 4 maja 2016 r. powodowie powolali się na ograniczenie ich odpowiedzialności wynikajace z dobrodziejstwa inwentarza oraz wskazali na niecelowosc postepowania egzekucyjnego

Pismem z dnia 6 czerwca 2016 r. pozwana poinformowała Komornika, że dłużnik w dniu 25 kwietnia 2016 r. dokonał wpłaty kwoty 1.026, 94 zł na konto wierzyciela. /kopie zawiadomienia, zajęcia wierzytelności- k. 16, 17; kopia wniosku- k. 42-44, wniosek- k. 1-3, pismo- k. 46-47, 92 zał. akt Km 1122/16; zestawienie należności- k. 45-46; kopia wniosku o umorzenie postępowania- k. 47/

Postanowieniem z dnia 20 maja 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I Co 113/16 Sąd udzielił zabezpieczenia roszczenia powodów poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Odpis postanowienia doręczono pozwanej spółce w dniu 27 maja 2016 r. /postanowienie- k. 17, e.p.o.- k. 21 zał. akt I Co 113/16/

Postanowieniem z dnia 3 sierpnia 2016 r. Komornik umorzył postępowanie egzekucyjne na wniosek wierzyciela. / odpis postanowienia- k. 58-59, postanowienie- k. 111 zał. akt Km 1122/16/

Powyższy stan faktyczny jest bezsporny.

Na rozprawie Sąd postanowił oddalić wniosek pozwanej o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu. Tytuł wykonawczy wydany w sprawie o sygn. akt XVIII C 46/12 obejmował całość kwoty tzw. pretensji głównej (2.266, 58 zł), odsetki oraz koszty procesu (717 zł). W tej sprawie powodowie domagali się pozbawienia wykonalności tego tytułu w całości. Wartość przedmiotu sporu prawidłowo określono zatem po zaokrągleniu na kwotę 2.984 zł.

Sąd zważył:

Powództwo podlegało uwzględnieniu jako uzasadnione w całości, a ponadto uznane przez pozwanego w sposób nie budzący wątpliwości pod względem zgodności z prawem i zasadami współzycia społecznego (art. 213 § 2 k.p.c.).

Zgodnie z art. 840 § 1 pkt 1-3 k.p.c., dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

W niniejszej sprawie spór koncentruje się wokół charakteru ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe poprzez zastrzeżenie powodowi prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku oraz jego wpływu na zakres i przebieg postępowania egzekucyjnego.

Zgodnie z art. 1031 § 2 zd. 1 k.c. w pierwotnym brzmieniu, w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe do wartości stanu czynnego spadku (pro viribus hereditatis) w istocie zwalnia spadkobiercę od odpowiedzialności przekraczającej tę wartość. Okoliczności tej nie zmienia sposób zastrzeżenia dłużnikom prawa do powołania się na to ograniczenie w wyroku (art. 319 k.p.c.) lub w treści klauzuli wykonalności (art. 792 w zw. z art. 837 k.p.c.), a w szczególności poprzez zawężenie możliwości powoływania się na nie do etapu postępowania egzekucyjnego. Należy podzielić pogląd wyrażony w orzecznictwie, zgodnie z którym ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe może nastąpić w stosunku do konkretnego wierzyciela już w postępowaniu rozpoznawczym, czego skutkiem jest zastrzeżenie w treści orzeczenia

prawa powoływania się na nie na podstawie art. 319 k.p.c. (por. wyrok SN z dnia 29 kwietnia 2011 r., I CSK 439/10, L.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 lipca 2013 r., I ACa 219/13, L.).

Nie powinno budzić wątpliwości, że przepisy prawa procesowego nie mogą uchylać, ani ograniczać ochrony dłużników gwarantowanej przez prawo materialne zwłaszcza jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, że do wszczęcia postępowania egzekucyjnego może nigdy nie dojść. Dłużnik zachowuje bowiem możliwość - uwzględniając znane mu ograniczenie odpowiedzialności i ustaloną wysokość stanu czynnego spadku - spełnienia świadczenia w tej właśnie wysokości zanim postępowanie egzekucyjne zostanie w ogóle wszczęte. Wówczas dłużnik realizuje nie tylko obowiązek świadczenia, ale również własne prawo do powołania się na ograniczenie odpowiedzialności. W tej sytuacji wszczęcie postępowania egzekucyjnego o świadczenie w pozostałej części jest niecelowe, zbędne i prowadzi do nieuprawnionego podważenia ograniczenia odpowiedzialności wynikającego z prawa materialnego.

Jak ustalono, pierwotny wierzyciel, tj. (...) im. (...) w G. został poinformowany już w 2011 r. o toczącym się postępowaniu w sprawie spisu inwentarza spadku, a następnie występował jako powód w procesie o zapłatę prowadzonym pod sygn. akt XVIII C 46/12 zakończonym wyrokiem wydanym w dniu 27 maja 2014 r. Podmiot ten posiadał zatem wiedzę o ograniczeniu odpowiedzialności dłużników za długi spadkowe do kwoty 800 zł jeszcze przed wydaniem wyroku z dnia 27 maja 2014 r., a ponadto zaakceptował dokonane przez nich w 2015 r. wpłaty kwot 625, 83 zł i 174, 17 zł (łącznie 800 zł), jak również kwoty 717 zł tytułem kosztów procesu. Oznacza to, że po stronie pierwotnego wierzyciela (zbywcy wierzytelności) istniała świadomość ograniczenia odpowiedzialności i tego, że dłużnicy z tego ograniczenia skorzystali regulując część długu spadkowego do kwoty 800 zł. Zapłata kwoty odpowiadającej stanowi czynnemu spadku stanowiła wygaśnięcie obowiązku świadczenia przez jego spełnienie (solutio), co skutkowało uznaniem, że po powstaniu tytułu wykonawczego obowiązek w nim stwierdzony przestał istnieć (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Pomimo to wierzyciel zbył następnie wierzytelności na rzecz powiązanych z nim organizacyjnie cesjonariuszy, tj. (...) s.á.r.l. i (...) sp. z o.o. (na marginesie odnotować należy, że (...) spółki (...) jest (...) s.á.r.l. - k. 38). Ostatni z cesjonariuszy, tj. (...) sp. z o.o. wystąpiła z wnioskiem o wszczęcie postępowania egzekucyjnego o dalszą część świadczenia, tj. w zakresie kwoty 812, 83 zł. W ocenie Sądu takie działanie stanowiło oczywiste nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), gdyż cesjonariusz (nabywca wierzytelności) nabywa wierzytelność w takim zakresie, w jakim przysługiwała ona cedentowi (art. 509 § 1 i 2 k.c.), i nie dysponuje szerszym katalogiem uprawnień i roszczeń.

Tymczasem dyspozycja powołanego art. 1031 § 2 k.c. nie pozostawia wątpliwości co do tego, że wierzytelność mogła zostać zaspokojona tylko do wysokości kwoty stanu czynnego spadku, a jej uiszczenie zwalnia dłużników od obowiązku świadczenia. Należy podkreślić, że pozwana spółka jako drugi nabywca wierzytelności miała możliwość pozyskania pełnej dokumentacji lub choćby informacji związanych z dochodzoną wierzytelnością, w tym co do daty spisu inwentarza, jak i spłat dokonanych przez dłużników. Mimo to zdecydowała się na realizację wierzytelności w zakresie przekraczającym stan czynny spadku, konsekwencją czego było wystąpienie przez dwóch dłużników z zasadnym powództwem opozycyjnym.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że tytuł wykonawczy stwierdzał istnienie obowiązku spełnionego już z uwzględnieniem ograniczenia odpowiedzialności dłużników i wobec tego winien zostać pozbawiony wykonalności w całości, a nie jedynie w części odpowiadającej egzekwowanej dodatkowo kwocie 812, 83 zł. Warto podkreślić, że pozbawienie lub ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego może nastąpić bez względu na to, czy i kiedy w ogóle wszczęto postępowanie egzekucyjne, o ile stwierdzono wygaśnięcie obowiązku świadczenia po powstaniu tytułu. W niniejszej sprawie uznać należało, że tytuł wykonawczy utracił wykonalność wówczas, gdy dłużnicy dokonali zapłaty na rzecz pierwotnego wierzyciela, tj. (...) im. (...), który przyjął i zaakceptował wpłaty w łącznej kwocie 800 zł odpowiadającej stanowi czynnemu spadku ustalonemu w spisie inwentarza.

Przyjęcie odmiennego zapatrywania, a zwłaszcza poglądu strony pozwanej, zgodnie z którym wierzytelność mogła być realizowana w pozostałym zakresie aż do czasu powołania się przez dłużników dopiero w postępowaniu egzekucyjnym na ograniczenie odpowiedzialności czyniłoby ochronę spadkobierców całkowicie fikcyjną. Okolicznością w sprawie

bezporną jest bowiem to, że już wcześniej pierwotny wierzyciel przyjął częściową wpłatę odpowiadającą wartości stanu czynnego spadku. Pogląd prezentowany przez pozwaną byłby aktualny tylko w przypadku, gdyby w dacie wszczęcia postępowania egzekucyjnego nie istniał spis inwentarza spadku lub gdyby wierzyciel nie wiedział o jego sporządzeniu. Żadna z tych sytuacji nie miała miejsca w tej sprawie.

Nie można pominąć faktu, że w toku postępowania egzekucyjnego dłużnik niebędący powodem w tej sprawie, tj. M. K., uiścił na rzecz pozwanej dodatkowo kwotę 1.026, 94 zł, pomimo ograniczenia odpowiedzialności do stanu czynnego spadku. W istocie na skutek nieuprawnionego działania pozwanej doszło do zrealizowania wierzytelności w zakresie znacznie przekraczającym ograniczenie odpowiedzialności wynikające z prawa materialnego. Problem oceny świadczenia tego dłużnika jako nienależnego i ewentualnej kondycji wynikającej z art. 410 § 2 k.c. leży jednak poza kognicją Sądu w tej sprawie. Istotne dla rozstrzygnięcia w niniejszym procesie jest natomiast to, że dobrowolne spełnienie świadczenia przez współdłużnika solidarnego nie czyni bezzasadnym powództwa opozycyjnego, ponieważ nie doszło do jego przymusowego wyegzekwowania przez komornika (por. wyrok SN z dnia 17 listopada 1988 r., I Cr 255/88, Legalis; wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2002 r., I PKN 197/01, Legalis; wyrok SN z dnia 4 listopada 2005 r., V CK 296/05, Legalis; por. K. Golinowska w: Komentarz do art. 840 k.p.c., pod red. J. Jankowskiego, Legalis 2011, nb 13.4).

W kontekście powyższych uwag powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia MS z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 507) zasądzając od pozwanej na rzecz powodów solidarnie kwotę 1.384 zł obejmującą kwotę opłaty sądowej od pozwu (150 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 1.234 zł (z uwzględnieniem opłat skarbowych od dwóch pełnomocnictw udzielonych przez powodów).

Nie zachodziły podstawy do zastosowania art. 101 k.p.c. i obciążenia powodów kosztami procesu po stronie pozwanej z uwagi na to, że nie dała ona powodu do wytoczenia sprawy oraz uznała żądanie pozwu przy pierwszej czynności procesowej. Przeciwnie, to działanie pozwanej jako nabywcy wierzytelności mającego co najmniej możliwość uzyskania informacji o istnieniu ograniczenia odpowiedzialności dłużników i sporządzeniu kilka lat wcześniej spisu inwentarza doprowadziło de facto do realizacji świadczenia w zakresie przekraczającym ustalony stan czynny spadku. Jak już wskazano, działanie to stanowiło nadużycie prawa podmiotowego, czego nie zmienia formalne zastrzeżenie w tytule wykonawczym prawa powołania się przez dłużników na ograniczenie odpowiedzialności dopiero w toku postępowania egzekucyjnego. Nie ulega bowiem kwestii, że pierwotny wierzyciel przez zawarciem umów cesji z kolejnymi cesjonariuszami – powiązanymi z nim co najmniej organizacyjnie i gospodarczo – przyjął i zaakceptował wpłaty, których wysokość wyznaczał właśnie ustalony przez komornika stan czynny spadku, i nie doprowadził do wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Oznacza to, iż dłużnicy skutecznie powołali się i zrealizowali prawo do ograniczenia odpowiedzialności najpóźniej z chwilą dokonania wpłat odpowiadających stanowi czynnemu spadku na rzecz pierwotnego wierzyciela.